

Studie Varia

Návrh modifikace Interpretativní fenomenologické analýzy (IPA) pro účely empirické teologie (IPA/ET)¹

Jan Kaňák, Barbora Racková

Abstrakt

Článek pojednává o možnosti využití Interpretativní fenomenologické analýzy jako základu pro teologicko-sociálněvědní rámec analýzy výzkumných dat v kontextu empirické teologie. Poukazuje nejprve na možnost vzájemného propojení teologického a sociálněvědního pohledu na svět. Poté základně definuje vodítka pro takovéto propojování. V poslední části článku je formulován návrh modelu pro analýzu a interpretaci výzkumných dat. Text je chápán jako možný výchozí bod k širší diskusi nad navrhovaným modelem.

Klíčová slova: empirická teologie, IPA, sociální vědy, teologie, konceptualizace, analýza dat, sběr dat, kritická korelace

Úvod

Obdobně jako se v pomáhajících profesích a v sociálněvědním pohledu na svět hledá možnost integrace spirituality a teologie, tak se i v rámci teologie hledají styčná místa a průniky se sociálněvědním pohledem na svět. Na straně teologie se tento proces dotýká především sociologického zkoumání náboženských fenoménů a využití sociálních věd v rámci triády vidět-posoudit-jednat, či především (od 90. let minulého století) v rámci empirické, nebo deskriptivní teologie.² Heimbrock³ v tomto kontextu poukazuje na stále narůstající množství sociálněvědních postupů a pohledů, které jsou v teologii přítomny. Byť je v kontextu anglicky i německy psané literatury pojetí empirické či deskriptivní (dále jen jako empirická, nebo jako ET) teologie poměrně značně zastoupené (existuje např. *Journal of Empirical Theology*), u nás se mu

1 Tvorba textu byla financována částečně pomocí grantu PROGRES Q01 – *Teologie jako způsob interpretace historie, tradice a současné společnosti*, částečně pomocí ostatních vnitřních zdrojů HTF UK.

2 Např. Monika ADELTA – Amy AI, *Faith and Well being in Later Life: Linking Theories with Evidence in an Interdisciplinary Inquiry*, in: *Faith in the Well-being in Later Life: Linking Theories With Evidence in and Interdisciplinary Inquiry*, ed. Amy AI – Monika ADELTA, London: NOVA Science Pub Inc., 2009; Pamela ERWIN, *Youth Ministry Education: Where Practice, Theology, and Social Science Intersect*, *The Journal of Youth Ministry* 2/2006, s. 9–17; Leslie FRANCIS – Andrew VILLAGE, *Go and Observe the Sower: Seeing Empirical Theology at Work*, *Journal of Empirical Theology* 28/2015, s. 155–183; Andrew LYNCH, *Social Theory, Theology, Secularization and World Youth Day*, *New Zealand Sociology* 2/2008, s. 34–46; Michal OPATRŇ, *Sociální práce a teologie: Inspirace a podněty sociální práce pro teologii*, Praha: Vyšehrad, 2013, s. 240–251; Jana ŠÍDLOVÁ, *Možnosti využití empirických metod v (praktické) teologii*, *Caritas et Veritas* 7/2017, s. 256–268; Amos YONG, *What's Love Got to Do with It? The Sociology of Godly Love and the Renewal of Modern Pentecostalism*, *Journal of Pentecostal Theology* 21/2012, s. 113–134.

3 Hans-Günter HEIMBROCK, *From Data to Theory: Elements of Methodology in Empirical Phenomenological Research in Practical Theology*, *International Journal of Practical Theology* 2/2005, s. 273–299.

teologické texty věnují spíše okrajově – viz níže zmíněný text Šídllové a překlad statě K empirické teologii od Ovieda z roku 1999.⁴

V tomto článku se snažíme navrhnout model, který se pokouší oba dva pohledy na svět integrovat jednak na úrovni analýzy dat, jednak na úrovni konceptualizace zkoumání, a následně jej předložit k další diskusi v oblasti teologických věd u nás.⁵ Volba Interpretativní fenomenologické analýzy (dále také jako IPA, Interpretative Phenomenological Analysis) za výchozí bod na straně sociálních věd měla několik důvodů. Předně jsme zvažovali využití kvalitativního rámce výzkumu, který je s empirickou teologií již propojen.⁶ V rámci úvah empirické teologie o kvalitativním výzkumu jsou přítomny teze o aplikaci fenomenologie jako určitého obecného způsobu vztahování se ke světu.⁷ Zdá se také, že IPA má s teologickou hermeneutikou (minimálně na úrovni hermeneutiky události) společné také to (na straně IPA viz kap. 2.2 níže), že interpretující/výzkumník je součástí interpretace samotné, tedy nemůže se z ní vyvázat, stát nezúčastněně stranou.⁸ A v neposlední řadě je nutno také zmínit, že fenomenologie je v kontextu teologie již určitým způsobem přítomna, a to nejen pro „ty, které jejich výzkum vede k praktickým oblastem, se kterými se lidé potýkají“, ale také pro ty, „kteří pracují s texty a artefakty“.⁹ Byť vyvolává, či může vyvolávat vnitřní napětí mezi pravdou chápanou jako zjevující se (v kontextu „náboženského zjevení“) a pravdou, která je uchopena jako fungování (takto to funguje ve světě dle empirie).¹⁰ I když se budeme tomuto napětí věnovat níže v textu, domníváme se, že je potřeba dopředu říci, že nad tímto napětím uvažujeme primárně jako nad výsledkem rozdílných způsobů narácí o světě, které se mohou vzájemně potkat v podobě interpretativního relativismu.¹¹

1. Aktuální stav poznání

Velmi zjednodušeně lze říci, že se v kontextu empirické teologie objevují odborné texty a přístupy, které propojují teologický náhled jak s kvantitativním (ve smyslu deskriptivní teologie anebo eklesiologické statistiky), tak kvalitativním sociálněvědním rámcem. V posledních letech se diskutuje možnost propojení ET a akčního výzkumu, jehož uznávanou integrální součástí je, kromě získání určitého druhu znalostí, také rozvaha o potřebné změně a její následné realizaci. Jsou zde patrné také snahy o aplikaci narativních přístupů či etnografie do ET.¹² Domníváme se (i s ohledem na propojení fenomenologie a teologické hermeneutiky), že je možné a vhodné doplnit tyto

4 Lluís OVIEDO, K empirické teologii: možnosti a metody, *Teologické texty* 3/1999, s. 81–86.

5 Oproti našemu obvyklému postupu zde nevycházíme z formulování otázky, na kterou v textu odpovídáme (ať již se jedná o základní výzkumnou otázku, či o otázku k přehledové statí), a to především proto, že výstupem nemá být odpověď na otázku, ale navrhovaný model předložený k dalšímu kritickému ověření. Neodpovídáme tedy na výzvy propojování a spojitosti teologických diskursů a diskursů sociálních věd ve smyslu „takto to je“, ale spíše jakousi nabídkou a výzvou k další diskusi a hledání a ověřování užitečnosti předkládaného rámce zacházení s empirickými daty v kontextu teologie.

6 Noel WOODBRIDGE, The EDNA Model for Doing Research in Practical Theology: A Biblical Approach, *Conspectus* 17/2014, s. 89–121.

7 Srov. HEIMBROCK, From Data..., s. 276.

8 Petr GALLUS, Teologie a hermeneutika: několik kritických poznámek k hermeneutické teologii, *Testimonia Theologica* 2/2017, s. 26–52.

9 Robyn HORNER, Towards a Hermeneutic-Phenomenological Methodology for Theology, *International Journal of Practical Theology* 2/2018, s. 153–173.

10 Colby DICKINSON, *Theology and Contemporary Continental Philosophy*, London: Rowman & Littlefield, 2019, s. 114.

11 Sandra HEINEN – Roy SOMMER, Introduction: Narratology and Interdisciplinarity, in: *Narratology in the Age of Cross-Disciplinary Narrative Research*, ed. Sandra HEINEN – Roy SOMMER, London: de Gruyter, 2009, s. 1–10; Bo PETTERSSON, Narratology and Hermeneutics: Forging the Missing Link, in: *Narratology in the Age of Cross-Disciplinary Narrative Research*, ed. Sandra HEINEN – Roy SOMMER, London: de Gruyter, 2009, s. 11–34.

12 Eileen CAMPBELL-REED – Christian SCHAREN, Ethnography on Holy Ground: How Qualitative Interviewing is Practical Theological Work, *International Journal of Practical Theology* 2/2013, s. 232–259; Elaine GRAHAM, Is practical theology a form of action research, *International Journal Practical Theology* 1/2013, s. 148–178; Srov. HEINEN – SOMMER, Introduction..., s. 1–10.

konkrétní metody o nabídku využití IPA v kontextu ET. Ještě před tímto krokem je potřeba se v krátkosti věnovat dialogu sociálních věd a teologie na obecnější rovině.

1.1 Podoby dialogu (disciplinarity) teologie a sociálních věd

V českém jazykovém kontextu se tomuto vztahu či dialogu věnuje Šídlová. My její rozdělení spíše základně zmíníme a využijeme je pro bližší náhled na Dickinsonem¹³ zmíněné napětí mezi „pravdou garantovanou božským (zjevením)“ a „fenomény, které jsou přímo pozorovatelné ve světě“.¹⁴ Šídlová (v návaznosti na zahraniční zdroje) rozlišuje monodisciplinaritu (aplikaci jen jednoho výchozího pohledu), multidisciplinaritu (teologie přebírá výstupy sociálních věd, které následně interpretuje), interdisciplinaritu (spolupráce obou, ovšem se zachováním oborové specifity každého z pohledů) a intradisciplinaritu (která je charakteristická tendencí překračovat hranice jednotlivých spolupracujících oborů ve smyslu inspirace jednoho oboru pro druhý).¹⁵ V posledních letech se také rozvíjí definování vztahu (či dialogu více oborů) pojmenovaného jako transdisciplinarita. Její zastánci argumentují především tím, že žijeme v tzv. superkomplexním světě, ve kterém monodisciplinární pohled nemusí být vždy užitečný. Pokud mají být zjištění a závěry formulované jak sociálními vědami, tak teologií využitelné pro „výzvy současného světa“, pak jejich vzájemné propojování může přinést širší a aplikovatelnější pohled než monodisciplinární či multidisciplinární přístupy. Dialog mezi jednotlivými vědními disciplínami pak chápe transdisciplinarita jako vzájemné učení se a vytváření něčeho nového.¹⁶

Z hlediska onoho dialogu mezi sociálněvědním a teologickým pohledem lze tedy mluvit o postupném přibližování a následném prolnutí, a to ve směru od monodisciplinarity po transdisciplinaritu. V tomto textu dále vycházíme z transdisciplinárního přístupu, tedy z možného prolínání obou pohledů na svět či narací o světě. Toto pojetí ovšem s sebou logicky přináší otázku, jak chápat onen dialog z hlediska napětí (pokud budeme parafrázovat Dickinsona) mezi zjevenou a změřenou pravdou? U těch pojetí, která akcentují jednu výchozí disciplínu (oblast), se zdá odpověď poměrně jasná: konečnou pravdu má ta disciplína, která je výchozí, a integruje tak to, co se do její narace hodí. Jak ale odpovědět v případě, že se jedná o transdisciplinární pohled?

1.2 Transdisciplinarita a kritická korelace

V teologickém rámci by bylo možné začít hledat odpověď na takto položenou otázku v kontextu tezí Tillicha, Künga, Schillebeeckxe, Tracyho aj., kteří mluví o kritické korelaci, kritické konfrontaci či vzájemné kritické korelaci a konverzací. Principy, které se v teologii označují jako metoda korelace, jsou v teologickém konceptu přítomny od 19. století. Jakkoliv je jejich pojetí z hlediska konkrétního určení pólů a smyslu korelace poměrně široké, společným prvkem je akcent na vztahování mezi dvěma zdroji, přičemž jeden je ukotven ve zjevení, případně živém Ježíši. Druhý pól je ukotven v empirii, resp. „v současné existenciální situaci“.¹⁷

Pokud je pro tento v teologii přítomný vztah obou pólů výchozím pohledem transdisciplinarita,

13 Rádi bychom na tomto místě poděkovali oběma recenzentům/recenzentkám za upozornění na absenci tohoto aspektu v první variantě předkládaného textu.

14 Srov. DICKINSON, *Theology...*, s. 9.

15 Srov. ŠÍDLOVÁ, *Možnosti...*, s. 258–263.

16 Alex BAUMBER et al., *Learning together: a transdisciplinary approach to student-staff partnerships in higher education*, *Higher Education Research and Development* 3/2020, s. 395–410, s. 396; George LUNDSKOW, *The Sociology of Religion: A Substantive and Transdisciplinary Approach*, LA: PN Press, 2008, strana s. xi–xiv.

17 Nathan DICKMAN, *Anxiety and the Face of the Other*, *SOPHIA* 48/2009, s. 267–279, s. 268; John SWINTON – Harriet MOWAT, *Practical Theology and Qualitative Research*, London: SCM Press, 2006, s. 68–96.

pak by platnosti obou pólů měla být přičítána stejná váha. To může vést jak k nalezení jednoty ve výstupech takového dialogu, tak až k možné konfrontaci mezi neslučitelnými výstupy a pohledy. Avšak to, co v obou krajních možnostech onu transdisciplinaritu umožňuje, je společný zájem o „jím (každému oboru) příslušející hledání vysvětlení světa a jeho poruch“.¹⁸ Tento pohled do jisté míry navazuje na tvrzení Wilhelma Diltheya (parafrázované v následující citaci) z 30. let 20. století, a sice, že „lidská duše (či duch) je centrálním fenoménem, ke kterému se vztahují všechny sociální a kulturní vědy“.¹⁹ V návaznosti na Tracyho a jeho pojetí kritické korelace je pak využití empirie v teologii cestou, jak reinterpretovat křesťanství a reinterpretovat postmodernitu v její ateistické podobě. A to i s ohledem na akceptaci „autonomie sekularity“.²⁰ V podstatě tento přístup kritizuje jak čistě dogmatický přístup na straně teologie, tak čistě exkluzivistické pojetí možnosti poznat pravdu na straně vědy. V tendenci „naslouchat událostem“ je obsaženo obojí – empirické i teologické.²¹

Všechna tato tvrzení a pojetí vedou k akceptaci napětí a konfrontace a zároveň ke kritickému a reflektovanému přiznání základních výchozích bodů zkoumání světa. Jsou-li oba dva výchozí předpoklady stejně pravdivé, je nutné počítat s tím, že oním novým výstupem, který bude v rámci transdisciplinarit akceptovat a překračovat původní obory, bude spíše popis určité dynamiky mezi různými interpretacemi – tedy mezi onou pravdou zjevenou a změřenou (popis stavů v interakcích) – než závěr ve smyslu „takto to je“ (popis stavu). Dle našeho předpokladu je toto jediný možný výstup v situaci diametrálně odlišných interpretací zkoumaného fenoménu ze strany teologie a sociálních věd, má-li být zároveň zachován respekt k oběma rámcům. Jak píše Širka, nelze „dosáhnout jistoty, ale snaž(it) se pochopit“. Tento přístup může být teologii užitečný do té míry, do jaké se nato ztotožňuje s předpokladem, že je jako taková veřejným diskursem – tedy že patří do veřejného prostoru a do běžného života každodennosti a že z něj (i skrze události chápané jako znamení doby) může čerpat. Tracy to ve svém pojetí pro teology a teologii postuluje jako podmínku nezbytně nutnou.²²

1.3 Vodítka pro zkoumání empirie v kontextu ET

Na základě výše uvedených tezí a autorů, stejně jako na základě tvrzení k propojení ET a sociálních věd níže uvedených autorů, jsme formulovali obecná doporučení, kterých je potřeba se při držet či které je potřeba reflektovat při promyšlení modifikace IPA využitelné pro ET. Nabízíme je zde také proto, že mohou sloužit jako výchozí bod pro rozšiřování transdisciplinárního²³ přístupu z hlediska metodologie zkoumání žitých fenoménů. Tato obecnější doporučení by bylo možné rozdělit do tří oblastí: a) výběr tématu, b) konceptuální nastavení zkoumání/práce a c) sběr, analýza a interpretace dat. Pro přehlednost si jednotlivá doporučení představíme v bodech u každé ze zmíněných oblastí.

18 Srov. DICKMAN, Anxiety...; Andrew LYNCH, Social Theory, Theology, Secularization and World Youth Day, *New Zealand Sociology* 2/2008, s. 34–46, s. 35; Gaspar MARTINEZ, *Confronting the Mystery of God*, New York: Continuum, 2001.

19 Amy AI – Monika ADRELT, Scientific Investigation of the Multifaceted Faith Effects in Aging: A Theory-Based Interdisciplinary Inquiry, in: *Faith in the Well-being in Later Life: Linking Theories With Evidence in and Interdisciplinary Inquiry*, ed. Amy AI – Monika ADRELT, London: NOVA Science Pub Inc., 2009, s. ix–xii, s. ix.

20 MARTINEZ, *Confronting...*, s. 185.

21 Nathan DICKMAN, Call or Question: a Rehabilitation of Conscience as Dialogical, *SOPHIA* 57/2018, s. 275–294, s. 279.

22 DICKMAN, Anxiety...; MARTINEZ, *Confronting...*; OPATRŇ, *Sociální...*; Zdenko ŠIRKA, Hermeneutika Davida Tracyho, *Studia Theologica* 2/2019, s. 154–175; Jakub URBANIAK, Christ-event in Tracy and Badiou, *The Heythrop Journal* 56/2015, s. 988–1009.

23 Necháváme tak stranou přístupy a modely, které se pro transdisciplinární přístup nehodí. Například Switonem a Moeatem navrhovaný model, který nejprve tzv. dává slovo sociálním vědám, které určují zaměření tématu a realizaci výzkumu, a až následně teologii, která provádí krok kritického zhodnocení Písmem.

A) VÝBĚR TÉMATU

- Pokud chceme zůstat na úrovni praktické teologie, a nikoliv dalších hraničních oblastí teologie (charitativní činnost atp.), pak by v počátku zkoumání měla být přítomna „teologická indukce“ a výzkum jako takový by se měl zabývat „teologickými problémy“²⁴, případně „spirituálním a teologickým rámcem“²⁵,
- což obecně znamená zkoumat a věnovat se „žitému náboženství“²⁶. Jasper tento postup či zaměření označuje jako zaměření se na „vložené významy křesťanské praxe“²⁷. Heimbrock mluví o zkoumání „žijícího náboženství“²⁸.
- Lze se zaměřovat na „srdce moudré praxe (heart of wise practice), raději než na universální morální principy“²⁹.

B) KONCEPTUÁLNÍ NASTAVENÍ PRÁCE

- Vzájemný vztah teologie (Písma, tradice aj.) a žité zkušenosti (sociálněvědních dat) by měl mít charakter „vzájemného kriticismu (mutual criticism)“ a nikoliv lineárního kriticismu Písma směrem ke zkušenosti.³⁰ Například Majerus a Sandage³¹ tak definují termín Differentiation of Self (DoS) nejprve z psychologického, kulturně antropologického a pak následně z teologického, resp. biblického konceptuálního rámce.
- Při zkoumání je potřeba vyjít z „přijetí a poznání“ koncepcí, ze kterých vycházíme, a to všech, které ovlivňují pojetí reality. Z toho ovšem také plyne, že v rámci reflexivity zkoumaného tématu a dat má teologie stejné postavení jako sociálněvědní koncepce (psychologie, sociální práce, sociologie, pedagogika atp.).³² Ani teologie, ani sociálněvědní pohled na svět nemají mít dominanci ve „využitelnosti a komunikačních aktivitách“³³ v rámci procesu výzkumu.
- Člověk se nepojímá primárně jako objekt, který je potřeba číst a je individualizovaný, ale jako jedinec zapojený do sítě ostatních. Z toho ovšem zároveň plyne, že se v textech objevuje tendence zaměřit se na „příběhy jejich životů“.³⁴

C) SBĚR, ANALÝZA A INTERPRETACE DAT

- Pro sběr/tvorbu dat je potřeba vytvořit „psychologicky, emočně a spirituálně bezpečný a otevřený“ prostor, ve kterém bude možné „sdílení komplexnosti realit života“.
- Je potřeba využít „deskriptivní moment“, což v sobě nese tezi zkoumání situace v její „bohaté komplexitě“.
- V rámci tohoto zkoumání je nutné se zaměřit na „vtělené, vztahové a kontextuální zdroje a normy“, což v sobě obsahuje také soustředění na „moc a difference v kontextu života a zkušenosti“.³⁵
- Je potřeba být si vědom „rozdílů mezi explicitními a aktualizovanými zážitky“.

24 CAMPBELL-REED – SCHAREN, Ethnography..., s. 238.

25 CAMPBELL-REED – SCHAREN, Ethnography..., s. 243.

26 CAMPBELL-REED – SCHAREN, Ethnography..., s. 239.

27 Roger JASPER, Hans-Georg Gadamer and the Mind of Christ, *Journal of European Baptist Studies* 1/2019, s. 111–125, s. 112.

28 HEIMBROCK, From Data..., s. 287.

29 CAMPBELL-REED – SCHAREN, Ethnography..., s. 240.

30 JASPER, Hans-Georg Gadamer..., s. 113.

31 Brian MAJERU – Steven SANDAG, Differentiation of Self and Christian Spiritual Maturity: Social Science nad Theological Integration, *Journal of Psychology nad Theology* 1/2010, s. 41–51.

32 JASPER, Hans-Georg Gadamer..., s. 116.

33 HEIMBROCK, From Data to Theory..., s. 289.

34 CAMPBELL-REED – SCHAREN, Ethnography..., s. 243.

35 CAMPBELL-REED – SCHAREN, Ethnography..., s. 233–234.

náboženských elementů na jedné straně a skrytých a nezjevných fenoménů“.³⁶

- Akcent analýzy by měl být zaměřen na „*pochopení a interpretaci, spíše než na vysvětlení nebo generalizovatelnou teorii*“.³⁷
- V případě realizace tzv. focus-groups dosahuje počet jejich členů zhruba sedmi lidí, a to z důvodu vytvoření bezpečného prostoru pro sdílení.
- V přiměřených situacích lze do výzkumného procesu zahrnout také společné (tiché) modlitby.

Zjednodušeně řečeno z výše uvedeného plyne, že propojení teologie a ostatních vědních disciplín má probíhat od samého začátku výzkumného procesu a od okamžiku uvažování nad tématem a způsobem jeho uchopení. Sociálněvědní pohled je chápán jako stejně důležitý a stěžejní.

2. Interpretativní fenomenologická analýza

2.1 Základní charakteristika IPA

IPA, jakožto kvalitativní přístup v kontextu výzkumu, byla původně formulována Jonathanem Smithem v průběhu 90. let minulého století, a to s cílem vytvořit nástroj vhodný pro zkoumání osobních zážitků a uchopení identity.³⁸ Autorky a autoři věnující se této metodě popisují její dvojí akcent, který se projevuje ve dvojí úrovni analýzy. V prvním z nich se pokouší výzkumník v textu (či obecně v procesu) popsat a rozklíčovat individuální zkušenosti (empatická hermeneutika; empathic hermeneutics). V druhém je pak možné podrobit individuální zkušenost dalšímu zkoumání (dotazovací hermeneutika; questioning hermeneutics).³⁹ Taylor pak upozorňuje na tři základní charakteristiky:

- IPA je idiografická – data od jednoho komunikačního partnera jsou analyzována před tím, než jsou realizovány další rozhovory, a to s cílem identifikovat a pojmenovat podobnosti a rozdílnosti. Důvodem tohoto postupu je tendence IPA, kromě individuálních interpretací, nabídnout také obecnější popis vnímání určitého fenoménu. Z tohoto důvodu se také vzorek v IPA většinou orientuje na menší homogenní skupinu, která má dobrý přístup ke zkoumanému fenoménu.⁴⁰
- IPA je induktivní – výchozím bodem je zkušenost komunikačních partnerů a partnerek s otevřeností k neobvyklým či neočekávaným jevům.
- IPA je interrogativní – vztahuje se k předchozím realizovaným výzkumům, které buď dokresluje, nebo jim nastavuje (formuluje) otázky.

Je-li stěžejním bodem zkušenost (experience), je možné vzít v úvahu (kromě rozměru zážitku a vědomosti) také pohled na zkušenost jako na zážitek kontaktu s Božím slovem či Písmem.⁴¹ Zároveň

36 HEIMBROCK, From Data..., s. 288.

37 CAMPBELL-REED – SCHAREN, Ethnography..., s. 244.

38 Angela TAYLOR, Using interpretative phenomenological analysis in a mixed methods research design to explore music in the lives of mature age amateur keyboard players, *Music Education Research* 4/2015, s. 437–452.

39 Joanna BROCKI – Alison WEARDEN, A critical evaluation of the use of interpretative pheomenological analysis (IPA) in health psychology, *Psychology and Health* 1/2006, s. 87–10; Jonathan SMITH – Mike OSBORN, Intepretative Phenomenological Analysis, in: *Qualitative psychlogy: a practical guide to research methods*, ed. Jonathan SMITH, London: SAGE, 2007, s. 53–80.

40 Shameena TAMACHI et al., „You understand that whole big situation they’re in“: intepretative phenomenological analysisi of peer-assisted learning, *BMC Medical Education* 18/2018, s. 1–8.

41 Gregory BAUM, *Fernard Dumont: A Sociologist Turns to Theology*, London: McGill-Queen’s University Press, 2015, s. 21

je ale nutné vzít v potaz také to, že fenomenologie jakožto výchozí bod IPA není hodnotově neutrálním nastavením zkoumání a výpovědi o světě. Heimbrock v tomto kontextu upozorňuje na možnou potíž integrace teologického a sociálněvědního pohledu z hlediska předpokladu, že děje mají své následky a dopady. Aplikace kauzálního způsobu přemýšlení a modelu by mohla být problematická především proto, že teologie (ale nejen) tento jednoduše kauzální předpoklad sdílet nemusí.⁴²

2.2 Doporučení pro využití IPA jako nástroje sběru a analýzy dat

V rámci IPA jsou formulována určitá doporučení, která je vhodné zde v základních rysech prezentovat (s ohledem na dále popsany návrh modelu), byť jsou v odborné literatuře k IPA tato doporučení dobře zpracována. Zde je v bodech shrnujeme, a to v návaznosti na tvrzení autorů, jako jsou Koutná Kostínková a Čermák⁴³, Brocki a Wearden⁴⁴, Smith a Osborn⁴⁵, Smith, Flowers a Larkin⁴⁶, či Oxley⁴⁷, nebo Miller, Chan a Farmer⁴⁸, Restivo, Julian-Reynier a Apostolidis⁴⁹, McCoy⁵⁰, Cassar a Shinebourne⁵¹.

- Kromě již výše uvedené homogenity vzorku je potřeba vzít v potaz, že se v IPA jedná často o menší vzorky, a to v rozsahu 4 až 10 osob. Z obojího přitom plyne, že kritéria pro výběr vzorku (zařazení do vzorku) musí být poměrně jasně, přesně a úzce stanovena.
- V rámci IPA jsou formulovány možné postupy analýzy dat, které je ale potřeba vztáhnout vždy ke konkrétním výzkumným situacím a zaměřením. Obecně lze říci, že IPA směřuje od deskriptivního k interpretativnímu zaměření; od vynořujících se témat k jejich konkretizaci a subtématům, ke zvládání. To, zda výzkumník volí line-by-line kódování, či zda se od počátku zaměřuje při opakovaných čteních na vynořující se témata, záleží na smyslu hledaném v úseku textu a na smyslu analýzy samotné. Smith, Flowers a Larkin v tomto kontextu vyzývají výzkumníky k tomu, „aby byli inovativní“ při zachování předpokladu, že se jedná o „společný produkt participanta a výzkumníka“.⁵²
- Výzkumné otázky se formulují s ohledem na zaměření na osobní zkušenost (vnímání určitého fenoménu či situace) a zároveň na přisuzování významu těmto událostem a zážitkům. Nemělo by se jednat o otázky a témata, která jsou primárně tzv. theory-driven, tedy vycházející z teorie. Nicméně četba odborných zdrojů a textů může být nápomocná při zaměření se na určitou oblast lidské zkušenosti.
- Primárně v IPA nejde o popsání kauzálních vztahů a vytváření modelů.
- Doporučuje se použít tam, kde se jedná o nové či málo zkoumané téma a kde lze mluvit

42 HEIMBROCK, From Data..., s. 293–294.

43 Jana KOUTNÁ KOSTÍNKOVÁ – Ivo ČERMÁK, Interpretativní fenomenologická analýza, in: *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*, ed. Tomáš ŘIHÁČEK – Ivo ČERMÁK – Roman HYTYCH, Brno: MUNI, 2013, s. 5–42.

44 Srov. BROCKI – WEARDEN, A critical..., s. 87–108.

45 Srov. SMITH – OSBORN, Interpretative..., s. 53–80.

46 Jonathan SMITH – Paul FLOWERS – Michael LARKIN, *Interpretative Phenomenological Analysis: theory, method and research*, London: SAGE, 2012, s. 9–116.

47 Laura OXLEY, An examination of Interpretation Phenomenological Analysis (IPA), *Educational and Child Psychology* 3/2016, s. 55–62.

48 Raissa MILLER – Christian CHAN – Laura FARMER, Interpretative Phenomenological Analysis: A Contemporary Qualitative Approach, *Counselor Education and Supervision* 57/2018, s. 240–254.

49 Léa RESTIVO – Claire JULIAN-REYNIER – Thémis APOSTOLIDIS, Pratiquer l'analyse interprétative phénoménologique: intérêts et illustration dans le cadre de l'enquête psychosociale par entretiens de recherche, *Pratiques Psychologiques* 4/2018, s. 427–449.

50 Lauren MCCOY, Longitudinal qualitative research and interpretative phenomenological analysis: philosophical connections and practical considerations, *Qualitative Research in Psychology* 4/2017, s. 442–458.

51 Simon CASSAR – Pina SHINEBOURNE, What Does Spirituality Mean To You: An interpretative phenomenological analysis of the experience of spirituality, *Existential Analysis* 1/2012, s. 133–148.

52 SMITH – FLOWERS – LARKIN, Interpretative..., s. 80.

o zkoumané skupině jako o tzv. netypické – tedy obecně v populaci málo zastoupené.

- Doporučovaným způsobem tvorby dat (cíleně zde nemluvíme o sběru dat s ohledem na obecně interakční povahu kvalitativního výzkumu) jsou polostrukturované rozhovory, byť jsou známy studie, které využívají focus-groups.
- IPA počítá s realizací operacionalizace jakožto procesu vycházejícího z konceptuálního definování pojmů, přičemž se stále bere v potaz zaměření na individuální zkušenost, interpretaci a zvládání. Tyto otázky vycházející z teorie (z operacionalizace konceptuálních definic) jsou ale vnímány jako druhotné či pokládané až v druhé řadě.
- Kromě toho se v rámci IPA používají i otázky, které mají podporovat sdílení a tzv. odhalení (disclosure), jako např. „Jak se cítíte, když mluvíme o tomto tématu?“.
- Primárně se doporučuje využití rozhovorů realizovaných tváří v tvář, nicméně jsou známy studie, které využívají telefonického nebo e-mailového kontaktu, a to s ohledem na geografickou vzdálenost či jiné obtíže znemožňující realizaci osobních rozhovorů.
- Jakkoliv je většinou zaměřena na ukotvení fenoménu v konkrétním čase (tzv. dočasný kontext), lze najít její využití i v rámci tzv. longitudinálních studií.

Souhrnně řečeno, IPA je relativně nová metoda sběru a interpretace dat, která se zaměřuje především na vnímání a interpretaci (včetně smyslu) určitého zážitku na úrovni jednotlivců bez tendence k větší generalizaci zjištění. Zdá se, že se primárně využívá v situacích, kdy je zkoumané téma relativně nové či nezvyklé, případně kdy je populace, ze které je vzorek vybírán (s akcentem na homogenitu), něčím specifická, zvláštní. Analýza se pak pohybuje mezi individuální interpretací zkušenosti a interpretací výzkumníka. Nelze vstoupit do světa komunikačních partnerů a partnerek, aniž bychom nebyli tímto světem zasaženi, a nelze do něj vstupovat prosti jakýchkoli předpokladů – tedy přehlížet význam našeho porozumění pro interpretace dat.

3. Návrh modifikace IPA – IPA/ET

V této části textu nejprve představíme vstupní teze využívané k definování základního rámce navrhované modifikace IPA, která je v podstatě výchozí perspektivou výzkumné činnosti. Následně popíšeme postup konceptualizace, základního rámce výzkumu, sběru a analýzy dat, a to jak s ohledem na teze vycházející z ET, tak na zaměření IPA.

3.1 Vstupní teze formulace IPA/ET

Za vstupní základní tvrzení pro navrhovaný model (modifikaci postupu IPA směrem k využití v ET, dále také jako IPA/ET) považujeme následující.

- Přirozený svět nelze „*postihnout tímž způsobem*“, jakým popisují svět přírodní vědy. Pokud se snažíme tento přirozený svět lidské zkušenosti popsat, pak lze tento krok realizovat pomocí „*zaměření na jevovou povahu (věcí), na jejich zjevování*“⁵³, přičemž ono zjevování je dostupné veškerým vědeckým i nevědeckým pohledům na svět.
- Teologické i sociálněvědní pohledy na svět (na ono Patočkou pojmenované zjevování) lze vnímat jako dva druhy narácí, které se sice mohou v mnohém lišit, ale v důsledku se zabývají stejnou zkušeností, resp. stejným centrálním fenoménem (viz výše).

53 Jan PATOČKA, *Kacířské eseje o filosofii dějin*, Praha: Academia, 1990, s. 23.

- Oba pohledy (teologický i sociálněvědní) mají být v procesu přítomny od samotného počátku.
- Pro formulaci a výběr tématu, stejně jako pro následné kroky v rámci výzkumu je potřeba vzít v potaz nejen tvrzení o zaměření se na teologicky vztažená témata a tato učinit teologicky přítomnými, ale také vycházet z tezí IPA o zaměření na zkušenost a méně zkoumané jevy, stejně jako na následný způsob zacházení s daty.

Jak jsme již v textu několikrát zdůraznili, pro IPA je podstatné, aby se zkoumané téma týkalo vnímání konkrétního druhu zážitku, tedy „zkoumání žité zkušenosti“⁵⁴ či zaměření se na „žitou zkušenost participantů a smysl, který participantů této žité zkušenosti dodávají“.⁵⁵ Současně z hlediska ET je nezbytné, aby se téma dotýkalo teologické problematiky či oblasti. Výchozím bodem zkoumání je tedy, z našeho úhlu pohledu, teologicky zarámované (či k teologii vztažené) téma či oblast, která je nová, neprozkoumaná, příp. prozkoumaná z jiných úhlů pohledu a v kontextu IPA/ET vztažená k vnímání ze strany lidí, včetně smyslu, který do událostí a situací vkládají. Z oné oblasti se následně formuluje základní výzkumná otázka. Příkladem může být zájem o působení pastoračních poradců směrem k mladým lidem, konkrétněji vnímání intervencí pastoračních poradců v situacích konfliktu a z něho formulovaná otázka: *Jak mladí lidé vnímají působení pastoračních poradců v situacích zažívaných vnitřních konfliktů?*⁵⁶

Pokud tedy pro IPA/ET platí, že by se měla zaměřovat na zkoumání žité spirituality či náboženské zkušenosti, je otázkou, nakolik to ovlivňuje samotnou druhou část zkoumání, tedy onen „smysl, který participantů této žité zkušenosti dodávají“. Byť je mimo možnosti tohoto textu věnovat se následující poznámce podrobněji, je potřeba upozornit na to, že termín smysl konotuje určitou uzavřenou (byť dočasně) souvztažnost k významu určité události, části života nebo života vůbec. Pro některé je pak součástí tohoto tvrzení jakási vnitřní koherence a celistvost – ve smyslu obecného tvrzení: toto mi dává smysl. V kontextu teologickém je to nicméně potíže. Thompson⁵⁷, ale nejen on, totiž upozorňuje na to, že Bůh a jeho projevoování se na Zemi (ať už ono projevoování chápeme jako přítomnost, absenci přítomnosti, nebo jako konkrétní zásahy do lidské zkušenosti a života) je z podstaty z pohledu člověka paradoxní a nelze jej plně pochopit. Domníváme se tedy, že v kontextu modifikace IPA směrem k ET je potřeba počítat s tím, že participantů nemusí onen smysl nalézat, či jej mohou chápat jako paradoxní, případně o paradoxu rovnou hovořit.

Tabulka č. 1: Základní přehled vodítek modifikace IPA/ET

Vodítko	Specifikace / příklad
Nové neprobádané téma, které je primárně zakotvené v teologii a které se týká vnímání konkrétních situací – vyjádřeno základní výzkumnou otázkou.	Jakým způsobem vnímají působení biblických textů v kontextu hagioterapie účastníci hagioterapeutických skupin? Jakým způsobem vnímají rozhovory s nemocničními kaplany lidé dlouhodobě hospitalizovaní?

54 SMITH – FLOWERS – LARKIN, *Interpretative...*, s. 47.

55 SMITH – FLOWERS – LARKIN, *Interpretative...*, s. 80.

56 Pro základní seznámení s IPA doporučujeme využít volně dostupnou kapitulu Čermáka a Koutné Kostínekové v publikaci *Kvalitativní analýza textu: čtyři přístupy*, kterou vydala Masarykova univerzita v roce 2013. Protože je zmíněná publikace volně k dispozici, nekomentujeme ani nerozpracováváme některé dílčí části IPA podrobněji.

57 George THOMPSON, *God is Not Fair, Thank God! Biblical Paradox in the Life and Worship of the Parish*, Eugene: Wipf nad Stock Publishers, 2014.

Zaměřit rozhovory (při operacionalizaci) na subjektivní popis zkušenosti a smysl událostí s tím, že onen smysl se může projevovat také jako paradox.	V návaznosti na možná doporučení ohledně struktury interview se lze zaměřit na deskriptivní (popis zkoumaného), narativní (akcent příběhu okolo zkoumaného), strukturální (popis vnitřní struktury zkoumaného jevu), či kontrastní (rozdíl mezi jevem a protipólem) otázky ⁵ . K tomu by bylo vhodné přidat otázky, které se zaměřují na paradox (např.: Které zážitky si v tom všem, o čem spolu mluvíme, zdánlivě, či doopravdy odporují? Povězte mi o tom rozporu více).
Počet respondentů, stejně jako jejich ostatní charakteristiky volit dle doporučení IPA (viz výše).	Počet není přesně stanoven, záleží na hloubce zkoumaného fenoménu atp. Obvyklý počet není určen, jsou autoři a autorky, kteří navrhuji jako vhodnou single-case study (N=1), jiní mluví o pěti až sedmi, někteří o více účastnících. ⁶
Do rozhovorů aktivně vnášet teologický úhel pohledu či vzhled ve vztahu ke spiritualitě/náboženství. Zároveň být otevřený k tomu, že v prožívaném fenoménu nemusí pro komunikační partnery hrát roli.	V případě, že se v rozhovorech objeví odkaz na teologické/spirituální uchopení a téma, být připravený se doptávat na postavení spirituality/teologie ve zkoumaném fenoménu. V případě, že se v rozhovorech neobjeví, položit doplňující otázky, ale i s tím, že tento prvek nemusí být pro komunikační partnery/ky důležitý.
V tzv. nulté fázi analýzy reflektovat nejen vlastní zkušenost s tématem, ale také vliv spirituality.	Klást si pro sebe také otázky typu: Jaké znalosti z oblasti teologie mě ke zkoumanému tématu napadají? Jaký vztah z hlediska spirituality, náboženství nebo teologie mám k danému tématu? Co čekám, že budou z toho všeho zažívat i ostatní?
Ve fázi analýzy, která směřuje k popsání a uchopení zkušenosti respondentů, vycházet striktně z této zkušenosti a textu. Při interpretační části analýzy zahrnout teologickou perspektivu.	Být si vědom a rozlišovat to, co říkají komunikační partnerky a jak zažívají zkoumané, a co k tomu všemu napadá mě a vnímám i z hlediska teologie.
Být pozorný ke vzájemné kritické korelaci mezi sociálněvědní interpretací a teologickou interpretací.	Skrze obdobné klíčové pojmy, sledovat možné odlišné interpretace sociálněvědního zkoumání světa a teologického zkoumání světa.

Logicky navazujícím krokem je vytváření struktury pro tvorbu dat. Základní možností je využití polo-strukturovaných rozhovorů. Nicméně v kontextu IPA je známo také využití „elektronického e-mailového dialogu, fokusovacích skupin (focus-groups) a observačních metod“.⁵⁸ My se zde přidržíme právě polo-strukturovaných rozhovorů. Smith, Flowers a Larkin nabízejí jako základní vodítko pro tvorbu plánu rozhovoru postupovat mezi „narativní nebo deskriptivní“ a „analytickou nebo evaluativní“ částí. U obou dvou je hlavním aktérem/aktérkou participant/ka výzkumu. Specifičtěji nabízejí zmínění autoři následující možnosti zacílení otázek na zkoumaný fenomén: deskriptivní (popis zkoumaného jevu), narativní (vyprávění o jevu, počátku vztahu k jevu a následného vývoje), strukturální (struktura zkoumaného jevu), kontrastní (popis diferencí jevu), hodnotící (evaluace fenoménu), cirkulární (popis možných náhledů ostatních dle participanta) a komparativní (zhodnocení jevu vůči ostatním).⁵⁹ Z různých možných doporučení pro samotnou realizaci

58 SMITH – FLOWERS – LARKIN, Interpretative..., s. 57.

59 SMITH – FLOWERS – LARKIN, Interpretative..., s. 59–60.

rozhovoru zmiňme na tomto místě „pojmenování a zvýraznění zřejmého v rámci interview“,⁶⁰ tedy vedení participantů k popisu toho, co všichni mohou považovat za zřejmé. Stejně tak je vhodné využívat „trychtýřovou“⁶¹ strategii, ve které se začíná u obecného a směřuje se ke konkrétním a specifitějším momentům daného fenoménu.

Zatím z textu vyplývá, že středem pozornosti zkoumání v kontextu IPA je fenomén projevující se na úrovni a) popisu daného fenoménu a jeho prožitku, b) smyslu, který je do prožitku vkládán a c) případného vlivu na identitu či projevení identity ve zkoumaném fenoménu, a to vše na úrovni oné deskripce – evaluace. Co to ale znamená pro IPA/ET a zachování součásti teologického fokusu? Zatím víme, že jej zajišťujeme jak volbou tématu, tak i předpokladem přítomnosti paradoxu v rozhovorech. Pro strukturování plánu rozhovoru to ovšem také znamená, že spirituální/náboženský rozměr by měl být minimálně přítomen v tzv. výzvách (prompts), které vybízí participanta k hlubšímu zaměření na zkoumané téma. Pokud se tedy např. ptáme na to, jak určitý jev ovlivňuje naše vztahy, a v rámci výzev se následně doptáváme na rodinu, přátele, práci atp.,⁶² mělo by být součástí těchto výzev také vybídnutí k hovoru o vztahu k Bohu, církvi, či vlastní spiritualitě atp.

Po samotné realizaci rozhovoru nastává obvyklý postup, a sice doslovná transkripce nahraných a v rozhovoru vytvořených dat. U IPA/ET doporučujeme dodržet, resp. aplikovat to, co je obvyklé v rámci IPA, tedy realizovat analytický proces po prvním rozhovoru a následně po každém dalším. Stejně jako pro operacionalizaci (tedy tvorbu plánu rozhovoru) není ani pro analýzu předepsán v rámci IPA jednotný či přesný postup. Rovněž považujeme pro IPA/ET za vhodné volit níže uvedené strategie, a to v rámci „iteračního a induktivního cyklu (iterative and inductive cycle)“. Smith, Flowers a Larkin nabízejí následující nástroje analýzy dat: line-by-line kódování; identifikaci vyrůstajících či spíše vynořujících se vzorců; udržení dialogu mezi výzkumníkem, znalostmi, kódy; vytváření celků, či struktur; využití konzultací, spolupráce a prezentace úvah a zjištění před dalšími kroky a reflexe vlastních předpokladů a před-porozumění zkoumaného tématu.⁶³ Pro analytický proces se doporučují následující kroky:

0) Sebe-reflexe, či reflexe v dialogu, ve které výzkumník zkoumá vlastní před-porozumění tématu a zkušenost s tématem (která není na škodu, jen je potřeba si jí být vědom). V kontextu IPA/ET je, dle našeho názoru, potřeba reflektovat také vliv vlastního náboženství/spirituality na analýzu dat.

1) Čtení a znovu-čtení (reading, re-reading), které slouží k hlubšímu vnoření se do perspektivy vyprávějících, tedy participantů.

2) První varianta poznámek a komentářů.

3) Rozvíjení témat, která vyrůstala již v rámci předchozího kroku.

4) Hledání vztahů mezi těmito tématy.

Těchto pět fází či kroků analýzy je realizováno po transkripci prvního rozhovoru. K jejich konkrétnějšímu popisu odkazujeme k výše zmíněné kapitole Koutné Kostínekové a Čermáka, případně ze zahraničních publikací k přehlednému textu Smitha, Flowerse a Larkina. Pro samotné zacházení s textem je vhodné se pohybovat v rámci hermeneutického kruhu, kdy se význam jednotlivého objevuje, zrcadlí a utváří ve významu celku a naopak. Tedy je nutné přecházet mezi konkrétním

60 SMITH – FLOWERS – LARKIN, Interpretative..., s. 69.

61 SMITH – OSBORN, Interpretative..., s. 62.

62 Více viz SMITH – FLOWERS – LARKIN, Interpretative..., s. 62.

63 SMITH – FLOWERS – LARKIN, Interpretative..., s. 79–80.

a celkovým (ať již se jedná o slovo ve větě, sekvenci rozhovoru, nebo o celek).⁶⁴

Pro IPA/ET je nutné zdůraznit, že v rámci kroku 0) je potřeba do sebereflexe zahrnout jak sociálněvědní znalosti a zkušenosti, tak i znalosti a zkušenosti teologické. Obdobně u interpretační části analytického procesu (kdy vědomě počítáme s tím, že jsme již realizovali nějaký vhled do pohledu a významu přisuzovaného ze strany participantů) je potřeba sledovat interpretaci nejen na úrovni sociálněvědního, ale zároveň i teologického přístupu ke světu. V podstatě tak probíhají dvě interpretační fáze: a) sociálněvědní a b) teologická. Už na této úrovni (tedy rovině konkrétního člověka) je dle našeho názoru v rámci IPA/ET potřeba pokusit se o dosažení oné kritické vzájemné korelace – tedy, aby jeden pohled vnášel kritické otázky do pohledu druhého, tzn. aby sociálněvědní interpretace vnášela kritické otázky do interpretace teologické a naopak. Přičemž v rámci takto zaměřeného textu (tedy využití IPA/ET pro empirickou teologii) předpokládáme, že výzkumníkovy znalosti z oblasti teologické budou větší než znalosti sociálněvědní, a to s ohledem na jeho primární oblast bádání. Lze nicméně předpokládat i situaci opačnou, koneckonců i proto, že se i v rámci IPA akceptuje zvýšení kvality výzkumu pomocí triangulace výzkumníků, kdy se přinejmenším na analýze dat podílí více výzkumníků. Mohlo by tak být zajímavé, kdyby jeden z výzkumníků vycházel primárně z teologického a druhý ze sociálněvědního pohledu na svět. Tímto krokem by bylo možné podpořit také onu výše uvedenou kritickou vzájemnou korelaci.

Po realizaci analýzy prvního rozhovoru se stejný postup aplikuje u dalších rozhovorů. Posledním analytickým krokem by poté mělo být hledání témat, souvislostí, podobností a rozporů mezi všemi realizovanými, přepsanými a analyzovanými rozhovory, a to jak na úrovni sociálněvědního náhledu (co do interpretace), tak na úrovni teologické. Tento poslední krok v podstatě nabízí možnost postoupit na analytické rovině od konkrétního (neboť se data prezentují v rámci jednotlivých rozhovorů) k obecnějšímu a více teoretickému.⁶⁵ Předpokládáme, že při tomto posledním kroku je vhodné v rámci IPA/ET reflektovat obecněji se vynořující témata (pohled participantů), věnovat se interpretaci témat sociálněvědním prizmatem, interpretaci témat teologickým pohledem a jejich vzájemné kritické diskusi (či jinak řečeno oné vzájemné kritické korelaci).

4. Krátká kritická reflexe

Výše uvedený text je chápán jako prvotní varianta IPA/ET. To s sebou ovšem nese některá úskalí, na která je potřeba upozornit. Především nebyl v textu prostor pro hlubší diskusi dopadu odlišných konceptuálních definic termínů v sociálních a v teologických vědách a vliv této rozdílnosti nejen na možnost propojovat či integrovat oba pohledy na svět,⁶⁶ ale také na průběh výzkumu samotného. Rozsah textu neumožňuje jednotlivé kroky dokreslovat praktickými, byť hypoteticky formulovanými ukázkami, či postupy. Z hlediska IPA je ale k dispozici volně dostupný text Koutné Kostíkové a Čermáka, kde je možné praktické ukázky IPA dohledat. Stejně tak považujeme za důležité zdůraznit, že se jedná o návrh, tedy že doposud nebyl přímo testován v realizovaných výzkumech, byť se na tomto kroku nyní pracuje.

64 KOUTNÁ KOSTÍKOVÁ – ČERMÁK, Interpretativní..., s. 16–22; Edward NOON, Interpretative Phenomenological Analysis: An Appropriate Methodology for Educational Research?, *Journal of Perspectives in Applied Academic Practice* 1/2018, s. 75–83; SMITH – FLOWERS – LARKIN, Interpretative..., s. 79–107.

65 KOUTNÁ KOSTÍKOVÁ – ČERMÁK, Interpretativní..., s. 16–22, SMITH – FLOWERS – LARKIN, Interpretative..., s. 79–107; SMITH – OSBORN, Interpretative..., s. 66–75.

66 Paul ALLEN, Upholding the Humanum: Science and Theology's Foundational Character, *Heythrop Journal* 47/2006, s. 367–386.

Závěr

V textu představujeme IPA/ET, který chápeme jako možnou modifikaci interpretativní fenomenologické analýzy pro účely zkoumání v rámci empirické teologie. V rámci navrhované modifikace IPA/ET v podstatě kopírujeme procesně postup IPA, a to jak z hlediska zaměření výzkumu, tak z hlediska výběru komunikačních partnerů a dále z hlediska postupu analýzy. Odlišnost IPA/ET tkví v integraci teologického pohledu do celého procesu – tedy nabídnutí postupů, které připisují teologickému i sociálněvědnímu horizontu interpretací stejnou platnost.

Kontakt

Mgr. Jan Kaňák, Ph.D.

Univerzita Karlova
Husitská teologická fakulta
Katedra historické teologie a církevních dějin
Pacovská 4, 140 01 Praha 4
honza.k@mail.muni.cz

Mgr. Barbora Racková

Univerzita Karlova
Husitská teologická fakulta
Katedra psychosociálních věd a etiky
Pacovská 4, 140 01 Praha 4
Barbora.Rackova@htf.cuni.cz